

Viimeinen sotaretki.

Kirj. Arvid Järnefelt.

Uuden ajan kynnyksellä, 1900.

Vuonna 2000 levisi Aasiassa huhu, että Eurooppa oli rauhanaatteen nimessä hajoittanut sotajoukkonsa.

Aasialaiset boksarit raapivat sormillaan suupie-liään, peittääkseen suun vetäytymistä ivalliseen hymyyn. »Y-hym, y-hym», he panivat.

Ja totisiksi päästyä he alkoivat ylistellä yleisölle kaunista aatetta, väittivät, että se oli oikeastaan historiallisesti Aasiasta johdettava. Mutta itsekseen he jo tekivät asianomaisia kustannusarvioita ja neuvottelivat kaikkien »järkevien» kanssa Euroopan valloittamisesta.

Ja kun Aasian suuri yleisö pääsi perille, että heidän intelligenssinsä, kaikista sanoista huolimatta, nauroi partaansa, niin hekin alkoivat samaten nauruaan peitellä, kunnes siellä kaikki taisivat tuon tempun: ylistää rauhanaatetta, mutta nauraa partaansa.

Vihdoin nauroi koko Aasia. Ja tataareja hytkytti niin, että vaskihelyt kilisivät heidän haarniskoituilla rinnoillaan.

Samassa elpyivät myös Aasian runoilijat. Omituinen isänmaallinen henki vavahutti kaikkia, niin että kansa lauleli yhteen ääneen hymnejä ja naiset heit-

telivät kukkia parlamentin istuntosaliin. Parlamentti antoi hallituksen ymmärtää, että. »jos vaan te, niin kyllä me —!» Johon hallitus vastasi: »no kyllä me, jos vaan te —!» Ja runoilijat olivat pian pukeneet sanoihin, mitä kaikki tunsivat ja tahtoivat, vaikkei kukaan suoranaisesti ilennyt ilmaista:

»Ylös Aasia! Ylös vaan joka mies, joka kynsi, ken tapparaan pystyy! Meidän on maailmanvaltiut, meidän, »oo Aasia, maa sinä päivyen nousun!»

Ajatus oli uusi ja sytyttävä, sillä tähän asti oli Eurooppa aina pitänyt itseään maailman valtiuden luonnollisena perijänä. Ei kukaan Aasiassa tietysti uskonut, että Eurooppa olisi kokonaan aseeton, mutta jos oli nimeksikään vähentänyt sotaväkeänsä, kuten kuulosti, niin oli voitto varma.

Sotahuudot kajahtelivat, rumpuja päristettiin ja torvia toivotettiin.

Ja pian oli koossa huimaava joukko Aasian uljainta ratsuväkeä, tuhansina töyhtöpäinä, kirjavissa sulkasissa. Räikeästi räätisivät rummut, nostattaen sotaita mieltä, peitset kalisivat, kimelsivät tapparain terät ja häikäisevästi välähtelivät paljastetut miekat auringon paisteessa, Aasian poikain niitä maltittomasti

päänsä yli huiskuttaessa.

Sitä pauhua ja sitä miekkain kalsketta!

Mutta jo törähtää lähtötorvi.

Hetki vielä, ja he ovat liikkeellä. Maa tömisee joukkojen hajotessa aroille, kiitämään kuin hirvittävä raepilvi länttä kohden.

Katosivat.

Jo lähestyvät pölynä Uraalin vuoria.

Kysymys on vaan, mistä päästä tämän lujan luonnollisen etuvarustuksen yli, sillä varmaan ovat eurooppalaiset asettaneet sen taakse vahvan puolustuslinjan.

Vieksaasti käyttäen hyväkseen metsiä ja mäkien rinteitä pääsevät aasialaiset hiljaa hiipien ihan vuorijonon alle, eurooppalaisten heitä huomaamatta. Kun nyt vaan löytäisi jonkun solan!

Vuorilla tuonnempana paimenteli vanha eurooppalainen äijä kiliänsä. Hän oli pannut valkosen huivin keppinsä nenään ja hui toi tulemaan luoksensa.

»Tästä pääsee parhaiten yli, tulkaa tänne!» — huu-
taa äijä.

»Ahaa», ajatteli aasialaisten kuningas, joka oli sotajoukkojensa etupäässä, — »eurooppalaisillakin on

kavaltajansa! — Kuuleppas veliseni, veikkoseni», — kuiskasi hän, — »sanoppa kerttuseni, millä kohti seisoo Euroopan pääjoukko?»

»Halusta kyllä sanoisin, mutta kun ei meillä enää sotaväkeä olekaan. Käskivät näyttää teille tietä ja sanoa tervetulleiksi,» — vastasi äijä.

Kuningas ei ollut niitä miehiä, jotka ensimmäistä vastaan tulijaa uskovat.

— »Eteenpäin mars!» — komensi hän.

Onnellisesti Uraalin yli tultua pidettiin sotaneuvottelu ja päätettiin suurella varovaisuudella edetä. Vakoojat lähetettiin tiedusteluretkelle. Niinkauan kuin ne kiertelivät itä-Euroopan lakeuksilla päävoimaa etsimässä, hivui armeija vaan askel askeleelta eteenpäin, pelosta, että muutoin olisi voitu joutua sivuilta kierretyiksi ja takaa piiritetyiksi.

Vakoojat kuitenkin palasivat ilmoittaen ettei todellakaan sotajoukkoja ole missään näkynyt. He olivat tavanneet yksityisiä eurooppalaisia ja kertoneet heille aasialaisten tulosta, mutta eurooppalaiset vastasivat, että heidän lakinsa kieltää vastustamasta pahaa.

Ei vähintäkään pelkoa näkynyt heissä. Ollen jo-

ka paikassa innokkaassa toimessa koneittensa, veturiensa, höyryaurojensa ääressä, he tuskin ehtivät parilla sanalla koskettaa tuota heidän mielestään verrattain vähäpätöistä asiaa. Vakoojia oli muuten joka paikassa kohdeltu mitä ystävällisimmin, kestitty ja paitsi ruokaa ja juomaa annettu myöskin kernaasti neuvoja, miten paraiten päästä Euroopan sydämeen. Kaikki rautatielinjat olivat avoinna aasialaisten käytettäväksi, milloin vaan; veturit seisoivat höyryävinä asemilla. Ja kun vakoojat varmuuden vuoksi tiedustelivat tarkemmin junain lähtöjä, oli heille suurella auliudella osoitettu muutamia sopivimpia linjoja. Luvattiin, siinä tapauksessa että vieraillla oli kiire, yhdessä vuorokaudessa toimittaa koko armeija pääkaupungin edustalle.

Nyt täytyi aasialaisten pitää uusi sotaneuvottelu.

Asemaa arvosteltaessa ilmaantui kovin eriäviä mielipiteitä.

Kuningas ei puhunut mitään, vaan antoi alempien mandariiniensa ensin lausua ajatuksensa.

Kaikki olivat sitä mieltä, että vaikka eurooppalaisten laki oli edullinen, niin ei ollut vielä uskomista heidän vakuutuksiinsa, ettei heillä muka ollut ollen-

kaan mitään sotavoimaa. Jos niin olisi ollut, niin olisivat eurooppalaiset kuoliaaksi säikähtäneet tämmöisen armeijan syöksymistä keskelle aseetonta maata. Aasialaisten oli siis eteneminen samalla varovaisuudella. Kuka takaa, ettei eurooppalaiset noilla junilansa tahtoneetkin vaan vietellä miehistöä puolelleen ja yllyttää sitä päällystötä vastaan. Vihdoin kuningas katkasi tuon gordialaisen solmun. Hän nousi ja lopetti keskustelun ilmoittaen, että matkaa jatketaan niin kuin ennenkin, kootussa armeijassa ja ratsain!

Tyytymättömyyden nurinaa alkoi kuulua sotajoukon riveistä, kun saatiin tietää neuvottelun päätös, sillä kaikki olivat jo väsyksissä pitkästä ratsastuksesta ja olisivat mielellään keikkuneet loppumatkaa mukavissa vaunuissa.

Mutta antamatta tyytymättömyyden kasvaa kuningas hypähti valkosen hevosensa selkään ja punasena kuin keitetty krapu kiljui:

»Eteenpäin, mars!»

Ja nyt alkoi useita viikkoja kestävä marssi. Junat tuostakin viheltää hihkasivat ohi, ja ikkunoista näkyi valkoset uutimet, harmaat seinät, peilit nurkissa ja tyhjät verkkohyllyt. Sinne menivät väljät vaunut

pehmeine vahavaatesohvineen!

Onko kummallisemmassa pulassa oltu? Sotajoukko marssii eikä vihollinen nouse vastarintaan! Ei voi saada mitään voittoja eikä ole mitään koottuja muonavarvoja valloitettavana!

Mutta maltas! Vihdoinkin näkyy kaukaa tornien huippuja ja tehtaiden piippuja.

Otetaan esiin kaukoputket.

Aha, aha, kaupungin ulkopuolella näkyy ikäänkuin jokin pitkä rintama, pitkä valkoinen viiva, ja sen ympärillä kihisee kuin muurahaisia erivärisiä pilkkuja.

Kylläpä vaan piti Euroopankin kutsua sotaväkenä kokoon Aasian »barbaareja» vastustamaan. Nyt, — ajateltiin, — nyt tulee ensimmäinen ottelu.

Sotarinta järjestyi, ja kuningas oli ylen hyvillään ajatellessaan ateriaa valloituksen jälkeen Euroopan hovissa. Hänen vatsansa kurisi tyhjyyttään.

Ja tuiskuna läksi Aasia hyökkäykseen, odottaen joka hetki puolustavien tulta.

Mutta Euroopassa oli nähtävästi ihan uusi sotatapa päässyt vallalle. He eivät alkaneetkaan tulta, kuten puolustavien on tapa, vaan antoivat hyökkääjään len-

tää ihan nenänsä eteen.

»Seis!» komentaa nyt kuningas. Huimat ratsumiehet kiristävät ohjia ja hevoset, vaahtoisina, korskuen ja sieramiaan pärskyttyäen lyövät etujalkansa vastaan. Armeija pysähtyy.

Ihme ja kumma! Vihollinen hurraa ja heidän torvisoittokuntansa soittaa riemumarssia!

Kun aasialaisten nostattama pöly hälvenee, nähdään suureksi hämmästykseksi, että tuo valkoinen viiva on pitkä sarja pöytiä, joilla ruuat höyryävät, ja joiden takana vieraanvaraiset isännät hymysuin tekevät ystävällisiä kumarmsliikkeitä pyytäen käymään pöydän ääreen.

Terve tuloa, terve tuloa! — kaikui joka paikassa. Vieraat autetaan mitä kohteliaimmin hevosen selästä, ja hevosille pannaan kaurat eteen.

Vaikkei tässäkään tilaisuudessa tehty mitään erotusta miehistön ja päällikkökunnan välillä, ei ruokalajeihin eikä kohteliaisuuteen eikä minkäänlaisiin kunniasijoihin nähden, oli kuningas niin nälissään, ettei hän mitään huomannut, vaan söi ja joi mahan täydeltä, sekä otti ruuan jälkeen mahtavan päivällisen teltassansa.

Leirissä oli kaikki pian hiljennyt, niin että kenraali ja esikunta nukkui makeasti.

Mutta herääminen siitä unesta ei ollut yhtä lystiä kuin siihen nukkuminen. Heräävälle kuninkaalle ilmoitettiin uutinen, että hänen miehistönsä oli sillävälillä häipynyt. Ne olivat perin ihastuneet eurooppalaiseen yhteiskuntaan, etteivät parempaa osanneet toivoakaan. Ja nyt saivat vielä tietää, että pääsy oli aivan vapaa. Ensin oli mennyt vaan yksi, sitten pujahti toinen, kolmas — ja vihdoin kaikki.

Kuninkaan ympärillä oli näin vaan korkea sota-oikeus, diplomatian edustajat ja hänen esikuntansa.

Mitäs muuta kuin sotaneuvottelu taas.

Olot olivat todellakin niin omituiset, että tämä täydellinen mieshukka ei merkinnyt niin mitään kuninkaan sotasuunnitelmassa.

Sillä kun nyt oli käynyt selväksi, että eurooppalaisilla ei todellakaan ollut aikomus nousta mihinkään vastarintaan, niin saattoi maan valloittaa ilman mitään sotamiehiä, ainoastaan diplomaatisten julistusten avulla ja rauhallisen anastuksen kautta.

Kuningas siis käski lähettiläänsä ilmoittamaan eurooppalaisille vaativansa puheilleen heidän presi-

denttiään.

Lähettiläs palasi jonkun ajan kuluttua hyvin kummallinen vastaus muassaan: Mitään presidenttiä ei eurooppalaisilla ollut.

Silloin kuningas marssi esikuntansa kanssa kaupunkiin. Ja ensimmäisen kaksilahkeisen nähtyänsä, kysyi tältä missä hallitus sijaitsee.

Puhuteltu henkilö nosti kohteliaasti lakkiansa ja vastasi, ettei eurooppalaisilla ollut mitään hallitusta.

Silloin kuningas jo hermostui. Hän huusi:

»Sanokaa minulle, missä täällä on semmonen laitos — no, semmoinen juriidinen persona, sanalla sanoen, semmoinen korporatsioni, kokonaisuus, eduskunta, tai vaikkapa vaan joku diplomaattinen edustaja, jonka kanssa voisi puhua ja sopia teidän kansaanne koskevista asioista».

»Vai niin, vai niin», vastasi toinen, — »kyllä ymmärrän mitä tarkoitatte. Nähkääs, mitään sellaista ei meillä ole olemassa, sillä meidän lakimme kieltää ankarasti hallitsemasta toisia tai millään nimellä edustamasta kokonaisuutta. Täällä ei ole mitään kokonaisuutta, vaan ainoastaan yksityisiä ihmisiä, kuten näette.»

»Sen sinä valehtelet,» — kuningas sinutteli kiivaudesta — »teillä ei voisi olla järjestystä ilman kuningasta. Näinhän minä junanne — kuka johtaisi töitänne, ellei ole päälliköitä.»

»Laki niitä johtaa.»

»Sanoppa joku pykälä tuosta merkillisestä laista.»

»Pykälä 1: Tee toiselle mitä tahtoisit itsellesi tehtävän.»

»Merkilliset järjestykset!» — sanoi kuningas olkapäitään kohauttaen.

Ja hän riensi esikuntansa seuraamana tulistuneena torille, ja siellä korotti äänensä ja huusi raivoisana:

»Vaadin kaikki eteeni uskollisuuden valaa tekemään!»

»Meidän lakimme kieltää mitään lupauksia tekemästä,» sanoivat eurooppalaiset.

»Teidän lakinne ja teidän lakinne! Kieltääkö se ehkä verojakin minulle maksamasta, mitä? Tuokaapa tänne rahanne!»

»Ei ole mitään rahoja.»

»Millä työmiehenne palkkaatte?»

»Kaikki tekevät ilmaiseksi.»

»Kenenkä ovat nuo junat ja tehtaat ja ruislaihot?»

»Ei kenenkään, meillä ei ole yksityistä omaisuutta, olkaa hyvä ja käyttäkää hyväksenne tekini.»

»Niin aijonkin. Minä julistan ne kaikki omakseni, kuulitteko! Tästä päivästä asti minä olen teidän kuninkaanne!» — Hän hyppi ilmaan raivosta.

Silloin eurooppalaiset keskustelivat keskenään ja ehdottelivat, että hänen mielensä rauhoittamiseksi tuotaisiin museosta vanha kuninkaan puku, valtikka ja kruunu, ja hän saatettaisiin erääseen palatsiin, jota säilytettiin muinaismuistona vanhoilta ajoilta.

Sinne nyt sijoitettiin kuningas ja hänen esikuntansa. Siellä oli päälliseksi vanha valtaistuin hallitsemista varten. Ei vaan ollut ketään, joka olisi osannut oikealla tavalla kumartaa kuningasta ja hänen seuruettaan. Myös oli mahdoton saada palvelijoita, kun eurooppalaisten laki kielsi heitä tekemästä mitään palkasta ja käski tekemään ainoastaan semmoisia palveluksia, joita he itse katsoivat toiselle hyödyllisiksi. Kohteliaisuudesta vieraita kohtaan he ensi aluksi kuitenkin toivat aasialaisille ruokavaroja palatsiin, niin ettei kuningas ja päämandariinit olleet pakoitetut syömään eroituksetta ihan yhtäläistä ruo-

kaa kuin alemmat upseerit, vaan saivat itse alempien upseerien avulla keittää ja paistaa mielensä mukaan, hienompaa korkeammille ja karkeampaa alemmille.

Ikävintä oli se, että esikunnan alempien upseerienkin joukossa jo alkoi syntyä arveluttavia uskottomuuden oireita. Miksi he olisivat tyytyneet kokkien virkaan ja huonompaan ruokaan, kun ulkopuolella palatsia olisivat saattaneet elää yhdenarvoisina eikä kenenkään käskettävinä.

Kuninkaalla oli suuri valtioviisaus ja hän sentähden ymmärsi, että jos näin jatkuu, ja alimmat aina luopuvat, niin vähitellen koko häntä kuluu ja hän jää valtikkainensa yksin tähän museoon.

Ennenkuin hän sentähden antoi asiain niin pitkälle mennä, piti hän vielä yhden suuren sotaneuvottelun, suljettujen ovien takana.

Alakuloisuus ja saamattomuus olivat vallanneet koko esikunnan. Yleinen mielipide oli, että oli jouduttu pahempaan kuin suohon. Ei kukaan voinut löytää mitään keinoa, erittäinkin kun viimeisten tietojen mukaan eurooppalaisten laissa oli semmoinen pykälä, että piti antaa ennen vaikka ampua itsensä kuoli-aaksi, kuin täyttää semmoista käskyä, joka oli heidän

mielestään yhteiseksi vahingoksi. Muutamat jo rupe-
sivat ehdottamaan, että paras selvitys tästä tukalasta
asemasta olisi, kun pääsisi kunnialla takasin Aasiaan.

Nyt muuttui kuninkaan hahmo, suonet paisuivat
ja tulipunaisena hän huusi:

»Ja jos vaikka kaikki menisitte, niin minä yksin
valloitan tämän maan, minä näytän teille, että minä
tulen tämän maan ensimmäiseksi, minä — minä —» ja
hän vaipui vaahto suussa tuolille niin että hänelle piti
tuoda virkistykseksi raikasta vettä.

Silloin pyysi puheenvuoron eräs vanha, korkea ja
viekas mandariini:

»Herra kuningas ja herrat asetoverit, rauhoit-
tukaa, ei kaikki ole vielä hukassa. Turhaanko me
olemme vuosisatojen kuluessa harjoitelleet diploma-
ttaa, turhaanko oppineet kynällämme kansoja hal-
litsemaan. Ei. Menkäämme asian juureen. Olettehan
kuulleet, että eurooppalaisilla on joka toisena sanana
»meidän lakimme, meidän lakimme!» Emmekö ole
muka ennenkin ymmärtäneet viedä tahtoamme läpi
niiden itsepäisten kansain keskuudessa, jotka lakoi-
hinsa turvaavat. Vanha keinomme on, että me tun-
keudumme vähitellen ottamaan osaa heidän lainsää-

däntöönsä. Me teemme ensin vaan jonkun pienen, viattomalta näyttävän muutoksen, sitten toisen ja sitten kolmannen. Tässä tapauksessa esimerkiksi lisäsimme heidän lakiinsa aluksi vaan pienen selityksen siitä, mitä juriidinen henkilö, kokonaisuus eli korporationi on. Sitten olisi saatava aikaan määräys, että kaikki arvo-esineet, niin kiinteimistöt kuin irtaimistotkin, ovat pidettävät tänä kansalliskokonaisuuden omaisuutena, ja vihdoin puuttuisi vaan määräys, että muutamissa poikkeustapauksissa on valittava edustajia, joiden on valta menetellä kokonaisuuden nimessä.»

Kuningas oli puheen aikana jälleen rauhoittunut ja mitä tarkemmin tuo viisas upseeri sai suunnitelmansa selitetyksi, sitä onnellisempi ilme valloitti hänen kasvonsa.

»Sinä, minun vanha sotaveikkoni, kiitos nerokkaasta tuumastasi. Ja kuinka en tullut sitii ennen ajatelleeksi!» — sanoi kuningas.

Päätettiin suurella varovaisuudella ja viisaudella tehdä alkurynnäkkö.

Kaikessa ystävyudessa pyydettiin muutamia eurooppalaisia valtaistuinsaliin, ja siellä piti tuo korkea

upseeri heille puheen. — Kuningas luotti nyt enemmän tämän valtioviisauteen kuin omaansa.

»Oltuamme tilaisuudessa tutustua oloihin ja laitoiksi Euroopassa,» — sanoi valtioviisas upseeri, — »täytyy meidän tunnustaa, että tämä lakia rakastava kansa-yhteistö on todellakin erinomaisella tavalla osannut järjestystä ylläpitää ja me tahdomme sen tähden mielihyvällä *vahvistaa* nämä viisaat lait. Siinä tarkoituksessa ja myöskin mahdollisesti jonkun pienemmän sanamuodostuksen muuttamista varten pyytäisimme saada tarkastaa teidän lakikirjaanne. Tuokaa se siis tänne!»

»Meillä ei ole mitään lakikirjaa.»

»Mitä? Mihinkä teidän lakinne on sitten kirjoitettu?»

»Meidän mieliimme ja sydämiimme,» — vastasivat eurooppalaiset.

Aasialaisten polvet notkahtivat hämmästyksestä ja heidän oli vaikea pysyä seisaallaan. Siinä meni heidän viimeinen toivonsa. Sillä menettä sitä kirjoittamatonta lakia vahvistamaan tai muuttamaan!

*

Sill'aikaa kuin nämät tapahtuivat Euroopassa, odo-

tettiin Aasiassa turhaan sotajoukon palaamista. Kymmeniä vuosia oli odotettu ja vihdoinkin lakattu odottamasta. Kunnes eräänä päivänä huomataan maantietä pitkin Euroopasta päin ajavan polkupyöräilijöitä. Heidän tukkansa on lyhyeksi keritty, — pieni kaulus ja mansetit. Lähemmäksi päästyä eurooppalaiset matkailijat sanovat selvällä Aasiankielellä:

»No terve, terve, ettekö meitä tunne?»

Ja hämmästykseseen aasialaiset huomaavat, että nämä ovat heidän entisiä kypäripäisiä ja haarniskoituja soturejansa.

»Mistä te veikkoset tulette? Menikö myttyyn?»

»Niin sekö sotaretki? taisihan se —. Mutta me olemme nyt tulossa tänne esitelmiä pitämään eurooppalaisten oloista ja levittämään sen lakia.»

»Entä kuninkaamme?»

»Ukko ei tahdo palata Euroopasta, ennenkuin on ensimmäinen heidän joukossansa.»

»Sitäpä on uskollista. Ja mitä hän siis siellä nyt tekee?»

»Hän on ajotyössä heidän kaupungissaan. Vetelee öiseen aikaan kuormia kaupungista maalle. Sillä Euroopassa on semmoinen laki, että ensimmäinen on se,

joka on viimeinen, ja suurin on se, joka on kaikkein palvelija.»

Arvid Järnefelt.

